

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

Методичні рекомендації

до самостійної роботи, практичних занять
і виконання контрольних робіт
з дисципліни

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

*(для студентів денної та заочної форми навчання
освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр напряму підготовки
6.080101 – Геодезія, картографія та землеустрій)*

ХАРКІВ – ХНУМГ – 2015

Методичні рекомендації до самостійної роботи, практичних занять і виконання контрольних робіт з навчальної дисципліни **«Історія української культури»** (для студентів денної та заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр напряму підготовки 6.080101 – Геодезія, картографія та землеустрій) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад. : В. В. Жигло. – Харків : ХНУМГ, 2015. – 26 с.

Укладач В. В. Жигло

Рецензент: доц. М. В. Яцюк

Рекомендовано кафедрою історії і культурології ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, протокол № 1 від 30 серпня 2014 р.

Вступ

«Історія української культури» – дисципліна, спрямована на збагачення і розширення гуманітарної підготовки студентів, формування творчої активності майбутніх фахівців. Вона дає уявлення про етапи розвитку української культури, забезпечує розуміння системного зв'язку всіх складових культури – мистецтва, етнографії, матеріальної культури, наукового знання, усіх форм духовних цінностей, формує світогляд. Пізнання сутності та процесу розвитку культури має бути орієнтоване на формування таких якостей людини, як різнобічна освіченість, висока свідомість, моральність, вміння знаходити порозуміння з представниками різноманітних культур. Значення курсу полягає передусім у тому, що він формує науковий світогляд студентів, загальноосвітній, фаховий і культурний рівень майбутнього спеціаліста.

Основними формами вивчення дисципліни «Історія української культури» є лекції, практичні заняття та самостійна робота. Матеріал навчальної дисципліни спрямований на формування вмінь використовувати у повсякденному житті основні терміни та поняття історії української культури, застосовувати набуті знання для визначення лінії особистої поведінки в умовах розмаїття культур.

Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни

Модуль 1. Історія української культури (2 / 72 год.)

Змістові модулі (ЗМ):

ЗМ 1.1. Культура давньої і середньовічної України (1 / 36 год.)

Навчальні елементи

1. Поняття культури. Еволюція поглядів на культуру в європейській культурологічній думці.

2. Витоки української культури.

3. Культура Київської Русі.

4. Культура України героїчної доби (XIV – XVIII ст.)

5. Культурологічна думка в Україні

6. Русько-Візантійські культурні зв'язки у X – XIII ст.

7. Культура народів України доби середньовіччя (татари, турки, молдавани, італійці)

Примітка: Навчальні елементи №№ 5-7 опрацьовуються самостійно та оцінюються під час підсумкового контролю по ЗМ 1.

ЗМ 1.2 Нова і новітня історія культури України (1 / 36 год.)

Навчальні елементи

1. Українське національно-культурне відродження (кінець XVIII – початок XX ст.)

2. Українська культура кінця XIX – на початку XX ст.

3. Основні етапи розвитку української культури у XX ст.

4. Українська культура в умовах нової соціальної реальності

5. Поширення в Україні ліберальних та соціалістичних ідей у другій половині XIX ст.

6. Культура української діаспори

7. Сучасні культурні парадигми України

Примітка: Навчальні елементи №№ 5-7 опрацьовуються самостійно та оцінюються під час підсумкового контролю по ЗМ 2.

План практичних занять

№	Зміст	кількість годин
1	2	3
1.	Поняття культури. Еволюція поглядів на культуру в європейській культурологічній думці.	2
2.	Витоки української культури	2
3.	Культура Київської Русі	2
4.	Культура України героїчної доби (XIV – XVIII ст.). Загальна характеристика культурних процесів, освіта, книгодрукування, література	2
5.	Культура України героїчної доби (XIV – XVIII ст.). Театр, музика, образотворче мистецтво	2

Продовження таблиці

1	2	3
6.	Українські культурні традиції	1
7.	Українське національно-культурне відродження (кінець XVIII – початок XX ст.)	1
8.	Основні етапи розвитку української культури у XX ст.	2
9.	Українська культура на сучасному етапі розвитку	2
	Усього	16

**Засоби контролю та структура іспитового кредиту для студентів
денної форми навчання**

Види та засоби контролю (тестування, контрольні роботи, індивідуальні завдання тощо)		Розподіл балів, %
МОДУЛЬ 1. Поточний контроль		
ЗМ 1.1	Тематичні тестування	35
ЗМ 1.2	Тематичні тестування	35
Підсумковий контроль		
	Екзамен	30
	Всього за модулем	100%

Шкала оцінювання знань студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Тема 1 **Поняття культури. Еволюція поглядів на культуру в європейській культурологічній думці**

План

1. Поняття культури.
2. Еволюція поглядів на культуру в європейській культурологічній думці.
3. Сучасне розуміння категорії «культура», її сутність, структура та функції.
4. Культура світова та національна.

Поняття культури. Еволюція поглядів на культуру в європейській культурологічній думці. Сучасне розуміння категорії «культура», її сутність, структура та функції. Культура світова та національна. Цивілізація та культура. Складники та етапи становлення української культури. Фактори, що вплинули на становлення української культури. Особливості української культури – гуманізм та фольклорне підґрунтя.

Під час підготовки до практичного заняття з теми головну увагу слід звернути на еволюцію поглядів на культуру у європейській культурологічній думці, на сучасні тлумачення терміну «культура» та на типологію культур.

Опорні поняття: культурологія, матеріальна та духовна культура, світова та національна культура

Тематика рефератів

1. Ментальність як феномен культури.
2. Проблема походження української культури.
3. Культурологічна думка ХХ ст.

Питання для самоперевірки

1. Чим принципово відрізняються поняття «природа» та «культура»?
2. Назвіть та поясніть функції культури.
3. Що таке духовна та матеріальна культури?
4. Як пов'язані національна та світова культури?

Тема 2 Витоки української культури.

План

1. Проблема походження української культури.
2. Стародавні археологічні культури на українських землях. Трипільська культура.
3. Міфологія української землі. Язичництво.

Найдавніші археологічні культури на теренах України. Виникнення первісного мистецтва та його особливості. Трипільська культура та її роль в становленні української культури. Найдавніші протоміста Європи. Культури бронзового віку. Кіммерійці та скіфи на території України. Язичництво як світоглядна та культурна система. Стародавня культура східних слов'ян. Побут, звичаї, релігійні вірування. Основні етапи розвитку старослов'янської культури. Міфологія східнослов'янських племен. Мистецькі набутки слов'ян. Особливості писемності. Античні історики про слов'ян та їхню культуру.

Під час підготовки до заняття основну увагу слід звернути на причину виникнення духовної культури, її первісні форми та еволюцію у дослов'янській період української історії.

Опорні поняття: археологічна культура, первісні релігії, «палеолітична Венера», архантропи, язичництво, шаманство

Тематика рефератів

1. Первісні форми релігії
2. Трипільська культура
3. Культура античних міст-колоній півдня України
4. Культура кочових іракомовних народів

Питання для самоперевірки

1. Назвіть характерні риси первісних релігії
2. Характерні риси трипільської культури
3. Дайте порівняльну характеристику культури іракомовних народів та греків північного Причорномор'я.

Тема 3 Культура Київської Русі

План

1. Київська Русь - якісно новий етап у розвитку слов'янської культури.
2. Християнізація - рушій нового культурного процесу.
3. Виникнення слов'янської писемності. Школа, освіта в Київській Русі.
4. Розвиток давньоруського мистецтва.

Становлення і розвиток державності . Розвиток міст. Прийняття християнства. Церква та її роль у культурному житті Київської Русі. Монастирі. Виникнення слов'янської писемності. Освіта. Кирило та Мефодій. Школи. Бібліотеки. Книжна справа. Найдавніші літописи. Культурна та палацова архітектура. Софійський собор, Десятинна церква. Фрески та мозаїка. Внесок Ярослава Мудрого в розвиток культури. Пам'ятки літератури ("Повчання дітям" Володимира Мономаха, "Слово о полку Ігоревім"). Ткацтво, килимарство та вишивка. Соціальні світи Київської Русі. Вплив Київської Русі на розвиток культури сусідніх країн.

Під час підготовки до заняття необхідно звернути увагу на якісні зміни в розвитку культури східних слов'ян після введення християнства як державної релігії у 988 р.

Опорні поняття: християнство, візантійський стиль, кириличне письмо, фрески

Тематика рефератів

1. Роль християнства у розвитку давньоруської культури.
2. Візантійський архітектурний стиль
3. Освітня політика князя Ярослава Володимировича

Питання для самоперевірки

1. Охарактеризуйте етапи розвитку давньоруського письма.
2. Назвіть значення культурницької політики князів Володимира та Ярослава
3. Назвіть характерні ознаки візантійського стилю в образотворчому мистецтві.

Тема 4 Культура України героїчної доби (XIV –XVIII ст.)

Заняття 1

План

1. Суспільно - політичні та історичні обставини розвитку української культури.
2. Освіта і наука в українській духовності:
  - а) братські школи як осередки знань і національного духу;
  - б) Києво-Могилянська академія як духовний, навчальний та науково-культурний центр східного і південного слов'янства;
  - в) розвиток освіти на Слобожанщині. Харківський колегіум.
3. Виникнення і розвиток книгодрукування в Україні.

Вплив культури Київської Русі на життя Литовського князівства. Поширення освіти серед населення. Перші слов'янські книгодрукарі (Ш. Фіоль, Вукович, Ф. Скорина, С. Дропан). Іван Федоров — український першодрукар (“Апостол”, Острозька Біблія та ін.). Церковно-літературні твори. Пересопницьке Євангеліє. Короткий Київський літопис. Розвиток науки, видання букварів, граматик. Братства та братські школи. Образотворче мистецтво, архітектура, музика. Особливості пісенно-поетичної творчості козацької доби. Народні думи, історичні пісні. Кобзарство. Розвиток театру і драматургії.

Під час підготовки до заняття, зверніть особливу увагу на історичні умови розвитку культури України у зазначений період, встановіть, як політична ситуація впливала на духовне життя українського народу

Опорні поняття: полемічна література, братські школи, греко-католицька церква

Тематика рефератів

1. Освітня політика П. Могили
2. Харківський колегіум
3. Характерні риси полемічної літератури

Питання до самоперевірки

1. Назвіть характерні риси політичного становища України у зазначений період.
2. Охарактеризуйте релігійну політику польського та литовського урядів.
3. Встановіть характерні риси освітніх процесів в Україні.

Заняття 2

План

1. Формування українського театрального мистецтва.
2. Кобзарство як культурний феномен. Розвиток музичного мистецтва (Д. Бортнянський, М. Березовський, А. Ведель).
3. Джерела й основні риси українського бароко.
4. Меценатство в Україні (К. Острозький, Г. Гулевичівна, П. Могила, І. Мазепа).
5. Видатні діячі української культури: Ф.Прокопович, Г. С. Сковорода.

Реформування церкви та освіти, поширення гуманістичних ідей Ренесансу. Діяльність митрополита Петра Могили. Українське бароко, його національна специфіка. Ораторсько-проповідницька проза, мемуарно-історичні твори, козацькі літописи: Самовидця, Г. Граб'янки, С. Величка. Полемічна література. Д. Вишенський. Народні думи та пісні про визвольну війну. Розвиток барокової поезії, церковної музики. Поширення хорового (партесно-хорального) співу. Бароко в живопису (М. Петрахович, І. Руткович), розвиток парсунного портрету і гравюри (О. Тарасевич, Л. Тарасевич, І. Щирський.) Особливості та пам'ятки барокової архітектури. Відновлення архітектурних пам'яток з бароковими доповненнями. Культурологічна і просвітницька діяльність Івана Мазепи. Культура і мистецтво в Україні XVIII ст. Поява творів світського характеру в літературі та театральному репертуарі. Палацова архітектура. Розвиток освіти. Києво-Могилянська академія як вищий навчальний заклад, центр науки і культури. Створення колегій. Григорій Сковорода — просвітитель, філософ і поет. Архітектура й образотворче мистецтво (І. Григорович-Барський, Б. Меретин та ін.). Садово-паркове та ужитково-декоративне мистецтво. Вплив української культури на розвиток культурних процесів у Росії (С. Полоцький, С. Яворський, Ф. Прокопович).

Під час підготовки до заняття зверніть увагу на якісно нові риси, які були притаманні українській культурі доби бароко.

Опорні поняття: бароко, меценатство, козацьке бароко

Тематика рефератів

1. Мазепенське бароко
2. Просвітницька діяльність Г. Сковороди
3. Український вертеп

Питання до самоперевірки

1. Назвіть характерні риси бароко в Україні.
2. Назвіть характерні риси політики І. Мазепи у галуззі культури
3. Назвіть основні напрямки українського театрального мистецтва XVIII ст.

Тема 5 Українські культурні традиції.

План

1. Побут і повсякденне життя українського народу.
2. Українські духовні традиції.
3. Календарні свята та обряди українців.
4. Фольклор у становленні і розвитку української професійної культури.

Традиційне українське селянське господарство. Елементи патріархальних відносин. Інститути самоврядування. Зони селянських поселень, селянське житло. Традиційне житло міщан в Україні. Національний костюм. Козацький одяг. Система харчування. Поєднання християнських ідей з язичницькими віруваннями. Українська демонологія. Календарні свята та обряди: сезонне смислове навантаження свят. Регіональні особливості свят та звичаїв. Українська сімейна обрядовість. Фольклор як підґрунтя української професійної культури. Гуманізм української культури.

Під час підготовки до заняття зверніть увагу на основні етапи формування української побутової культури, впливи на неї зі сторони інших народів.

Опорні поняття: народні свята, Великдень, вертеп, Пасха, фольклор.

Тематика рефератів

1. Традиційні свята українців
2. Українська національна кухня

Питання до самоперевірки

1. Назвіть українські традиційні свята.
2. Які ознаки прадавніх язичницьких релігій збереглися в українських традиціях?

Тема 6 Українське національно-культурне відродження (кінець XVIII – початок XX ст.)

План

1. Початок українського національного відродження.
2. Репресії царизму проти української культури.
3. Національно-культурний рух у Галичині
4. Розвиток українського мистецтва у XIX – на початку XX ст.

Просвітительські ідеї в культурі України. Розвиток історичної науки та фольклорні дослідження. “Історія русів”. Поширення освіти, відкриття шкіл, народних училищ. Розвиток науки та філософської думки. Зв’язок народного та професійного мистецтва. Формування української класичної літератури. Творчість І. Котляревського, Т. Шевченка. Роль Харківського та Київського університетів. Кирило-Мефодіївське товариство. Діяльність М. Костомарова та П. Куліша. Внесок М. Лисенка в розвиток української музики.

Вплив складних політичних умов у другій половині XIX ст. на розвиток української культури: заборона українського книгодрукування, переслідування української інтелігенції тощо. Заснування у Львові культурно-освітніх товариств (“Просвіта”, “Наукове товариство ім. Т. Шевченка”), українських видавничих спілок. Харківський, Київський, Новоросійський університети як наукові центри.

Традиції та новації в українській культурі. Українська культура в європейському та світовому соціокультурному контексті. Криза просвітительського гуманізму та новітня ідеологія української державності. Українське мистецтво — формотворчий чинник української нації. Розвиток драматургії і театрального мистецтва. Театр корифеїв. Видатні актори М. Заньковецька, М. Садовський, П. Саксаганський. Загальна характеристика українського образотворчого мистецтва та архітектури, стилі міського та промислового будівництва. Український модерн. Творчість братів Кричевських. Сильові та жанрові особливості українського живопису. Творчість митців народницького реалізму М. Пимоненка, С. Світлославського, М. Івасюка, С. Васильківського, М. Самокиша, І. Їжакевича, І. Труша. Творчість митців, орієнтованих на новітні європейські напрями (О. Мурашко, М. Бурачек та ін.). Г. Нарбут та його учні. Творчість українських митців — зачинателів нових течій у світовому мистецтві (О. Архипенко, К. Малевич, О. Богомазов, В. Пальмов, М. Бойчук).

Особливості розвитку літератури (І. Франко, П. Грабовський, М. Коцюбинський). Український неоромантизм (М. Вороний, Леся Українка); своєрідність українського експресіонізму (П. Карманський, В. Стефанік). Український авангард 1900–1910 рр. Групи “Молода Муза” (Б. Лепкий, П. Карманський та ін.), “Українська хата” (М. Вороний, Г. Чупринка та ін.). Футуризм у малярстві та поезії (В. Єрмолов, М. Семенко та ін.)

Під час підготовки до заняття зверніть особливу увагу на основні причини поживлення культурного життя України на початку XIX ст., нові

явища у сфері освіти, обмеження розвитку національної культури України зі сторони імперських урядів.

Опорні поняття: національне відродження, романтизм, класицизм, народники, москвофільство, хлопомани.

Тематика рефератів

1. Харківський гурток романтиків.
2. Українська університетська освіта ХІХ ст.
3. Діяльність Руської трійці.

Питання до самоперевірки

1. Назвіть причини національного Відродження в Україні.
2. Дайте оцінку діяльності гуртка романтиків у Харкові
3. Охарактеризуйте розвиток української літератури ХІХ ст.

Тема 7 Основні етапи розвитку української культури у ХХ ст.

План

1. Культура і духовне життя України в 1917–1920 рр.
2. Українська культура в перші десятиліття радянської влади: піднесення 20-х років і «Розстріляне відродження».
3. Розвиток культури в УРСР в 40–80-х роках ХХ ст. Дисидентський рух.
4. Культурні надбання української діаспори.

Передумови розвитку культури і мистецтва. Створення Української Академії наук, наукові досягнення В. Вернадського, Д. Багалія, М. Кащенко, О. Фоміна та ін. М. Грушевський, його громадська і наукова діяльність. Література і театр у нових умовах мистецького життя. Видання журналів («Музагет», «Мистецтво», «Шляхи мистецтва»), збірників та альманахів («Троно», «Буяння» та ін.). Створення мистецьких спілок: «Плуг» (С. Пилипенко, А. Головка, П. Панч та ін.), «Гарт» (В. Еллан-Блакитний, В. Сосюра, П. Тичина, М. Хвильовий та ін.) і груп: футуристів («Нова генерація»), неокласиків (М. Зеров, М. Рильський, П. Филипович, М. Драй-Хмара та ін.), символістів («Біла студія»), конструктивістів («Авангард»), пролетарських письменників (ВАПЛІТЕ). Досягнення в театральному мистецтві та кіно (Леся Курбас, О. Довженко), театр «Березіль», драматургія М. Куліша. Український мистецький авангард та його доля в 30-ті роки.

Наука та освіта, преса і радіо, театр і кіно, образотворче мистецтво під час війни. Створення нових вищих навчальних закладів і розширення мережі науково-дослідних установ у повоєнні часи. Розвиток науки і техніки. Акції, спрямовані проти творчої інтелігенції, вилучення з бібліотек книг українських політичних діячів і письменників.

Поява нових творів літератури і драматургії (А. Малишко, О. Гончар, М. Бажан, Остап Вишня та ін.). Творчість композиторів Г. Майбороди, С. Людкевича та ін. Особливості архітектури та образотворчого мистецтва повоєнних часів. Створення закладів професійно-технічного навчання для підготовки робітничих кадрів. «Шістдесятники» у боротьбі за національно-культурне відродження України. Посилення ідеологічного тиску та репресій, «чистка» редакцій газет, журналів, видавництв. Розвиток кіно і театального мистецтва (С. Параджанов, К. Муратова, Л. Биков, Н. Ужвій, Д. Гнатюк, Є. Мірошніченко та ін.). Розквіт музично-естрадного мистецтва (В. Івасюк, Н. Яремчук, С. Ротару, В. Зінкевич та ін.). Втрата національної своєрідності в архітектурі містобудування (масові житлові забудови). Традиції українського народного живопису у творах Т. Яблонської та В. Зарецького. Розвиток ужитково-декоративного мистецтва (вироби народних майстрів).

Основні поняття: українізація, «розстріляне Відродження», відлига, дисидентство, соціалістичний реалізм, пролеткульт.

Під час підготовки до заняття зверніть увагу на етапи розвитку української культури у ХХ ст., встановіть характерні риси кожного етапу.

Тематика рефератів

1. Культурні процесі в Україні у роки революції 1917 – 1920 рр.
2. Українізація 1920-х років
3. Дисидентський рух в УРСР у 1960-тих – 1980-х роках.
4. Характерні ознаки соціалістичного реалізму.

Питання до самоперевірки

1. Які характерні риси політики у галузі культури гетьмана П. Скоропадського.
2. Дайте характеристику процесу українізації 1920-х років.
3. Назвіть основні ознаки українського мистецтва радянської доби.

Тема 8 Українська культура на сучасному етапі розвитку

План

1. Національно-культурний розвиток України наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.
2. Освіта та наука в Україні у сучасну добу.
3. Література.
4. Музика, театр, кіно.

Під час підготовки до заняття зверніть на принципово нові риси, які притаманні сучасній українській культурі та на явище постмодерну.

Основні поняття: постмодернізм, реабілітація, гуманізація

Тематика рефератів

1. Українське законодавство у галуззі культури.
2. Сучасна українська література.
3. «Театр шоку» та його характерні риси.

Питання до самоперевірки

1. Назвіть основні законодавчі акти, які регулюють культурне життя в Україні у сучасну добу.
2. Що таке культура постмодерну?
3. Назвіть характерні риси розвитку театрального та кіномистецтва у сучасній Україні.

Теми, які винесені на самостійне опрацювання

Змістовий модуль	№ теми	Назва теми	Кількість годин на опрацювання
1	5.	Культурологічна думка в Україні	6
1	6.	Русько-Візантійські культурні зв'язки у X – XIII ст.	6
1	7.	Культура народів України доби середньовіччя (татари, турки, молдавани, італійці)	8
2	5.	Поширення в Україні ліберальних та соціалістичних ідей у другій половині XIX ст.	6
2	6.	Культура української діаспори	6
2	7.	Сучасні культурні парадигми України	8

ЗМ 1.1 Тема 5 КУЛЬТУРОЛОГІЧНА ДУМКА УКРАЇНИ (6 год.)

План

1. Поняття культури. Еволюція поглядів на культуру в європейській культурологічній думці [1, с. 45 – 59].
2. Культурологічна думка XVII ст. [4, с. 100 – 103]
3. Погляди на культуру Т. Шевченка та Лесі Українки [3, с. 77 – 89]
4. Особливості української культурологічної думки у роки національної революції (В. Винниченко, М. Грушевській) [3, с. 11 – 24]
5. Культурологічна думка XX ст. [2, с. 2 – 7]

Запитання для самоперевірки

1. Дайте визначення поняття «культура» і поясніть його зміст. Порівняйте з іншими відомими Вам визначеннями цього поняття.
2. Розкрийте поняття «самобутність культури». Чи шкодять самобутності культури запозичення?
3. Як розрізняються і як пов'язані між собою природна й культурна сфери людського існування? Покажіть на прикладі, як природний факт може стати фактом культури.
4. Що означає поняття «цивілізація»? Хто і коли застосував його до особливостей розвитку народів і культур різних регіонів і країн?
5. Визначіть фактори, які вплинули на становлення української культури.
6. У чому полягають основні особливості української культури?

Список джерел

1. Босенко О.В. Реквієм по ненародженій красі (Дослідження з історії та теорії культури) / Босенко О.В.. – К.: Либідь, 2002. – 302 с.
2. Вернадский В. Начало и вечность жизни / Вернадский В.. – М.: Наука, 2009. – 123 с.
3. Огієнко Іван. Українська культура. / Огієнко І.– К., 2001. – 222 с.
4. Власенко О.И. Культурология: Уч. пособие / Власенко О.И., – Харьков: Парус, 2006. – 512 с.

ЗМ. 1.1 Тема 6 Русько-Візантійські культурні зв'язки у X – XIII ст.

План

1. Проблема походження української культури. Візантійський чинник [2, с. 123-145].
2. Стародавні археологічні культури на українських землях. Трипільська культура [1, с. 56 – 75].
3. Міфологія української землі. Язичництво [4, с. 110 – 118].
4. Внесок візантійців у християнізацію Русі [3, с. 11 – 29; 5, с. 13].
5. Візантійський архітектурний стиль та його прояви у Русі [3, с. 157 – 181].

Список джерел

1. Костомаров М. Слов'янська міфологія. / Костомаров М.– К.: Генеза, 2004. – 300 с.
2. Лозко Г. А. Українське язичництво / Лозко Г. – К.: Либідь, 2006. – 239 с.
3. Іванов С. В. Митрополит Іларіон. Дохристиянські вірування українського народу. / Іванов С. В. – К.: Обереги, 2002. – 520 с.
4. Рыбаков Б.А. Язычество древних славян. / Рыбаков Б.А. – М.: Наука, 2002. – 399 с.
5. Полоз І. А. Українці: народні вірування, повір'я, демонологія / Полоз І. А. – К.: Либідь, 2001. – 432 с.

ЗМ. 1.1 Тема 7 Культура народів України доби середньовіччя (татари, турки, молдавани, італійці)

План

1. Формування етнічних груп на території України [3, с. 26 – 100]
2. Культура Кримського ханства у добу середньовіччя [1, с. 209 – 222]
3. Генуезці та їх культурні традиції [2, с. 10 – 40]
4. Молдавське населення південно-західної України [4, с. 175 – 179]
5. Культура Закарпаття у добу середньовіччя [1. с. 11 – 28]

Запитання для самоперевірки

1. До якого періоду Європейської культури належить культура Київської Русі?
2. Які факти свідчать про широке розповсюдження писемності серед населення Київської Русі?
3. Коли і ким було запроваджено християнство на Русі?
4. В чому полягає значення християнства для розвитку культури Київської Русі?
5. Назвіть основні особливості давньоруського мистецтва.
6. Коли в Київській Русі була побудована перша кам'яна церква? Як вона називалася?

Список джерел

1. Брайчевський М.Ю. Утвердження християнства на Русі / Брайчевський М.Ю. – К.: Наука 2000. – 233 с.
2. Высоцкий С.А. Древнерусские надписи Софии Киевской XI – XII вв. / Высоцкий С.А. – К.: Генеза, 2006. – 344 с.
3. Запаско Я.П. Орнаментальне оформлення української рукописної книги / Запаско Я.П.. – К.: Наука, 2000. – 111 с.
4. Моця О. Київська Русь: від язичництва до християнства / Моця О. – К.: Наука, 2003. – 567 с.

ЗМ. 1.2 Тема 5 Поширення в Україні ліберальних та соціалістичних ідей у другій половині XIX ст.

План

1. Суспільно-політичні рухи на території України у другій пол. XIX ст. [1, с. 11 – 17]
2. Суспільно-політичні ідеї марксизму на території України [3, с. 135 – 190]
3. Культурологічна думка позитивізму та її прояви в Україні [2, с. 139 – 145]
4. Вплив культурологічної думки Австрії на Західній Україні [1, с. 11 – 14]
5. Українській лібералізм XIX ст. [с. 28 – 33]

Запитання для самоперевірки

1. Чи сприяла польсько-литовська доба розвитку культури в Україні?
2. Під впливом яких чинників в українській освіті відбулися істотні зміни на межі ХУІ – ХУІІ століть?
3. Назвіть основні ідеї марксизму
4. Вплив ідей Г. Спенсера та О. Конта в Україні/

Список джерел

1. Білецький П.О. Українське мистецтво другої половини XIX ст. / Білецький П.О. – К.: Наука, 2008. – 301 с.
2. Жолтовський П.М. Художнє життя на Україні в XIX ст. / Жолтовський П.М. – К.: Либідь, 2003. – 223 с.
3. Ісаєвич Я.Д. Братства та їх роль у розвитку української культури ХУІ-ХУІІІ ст. / Ісаєвич Я. Д. – К., 2006. – 123 с.
4. Ісаєвич Я. Позитивізм як наукова концепція. / Ісаєвич Я. – К.: Наука, 2003 – 412 с.

ЗМ 1.2 Тема 6 Культура української діаспори

План

1. Етапи формування української діаспори [1, с. 123 – 145].
2. Україно-канадські громадсько-культурні організації. Преса [4, с. 122 – 143].
3. Культура українців Південної Америки [2. С. 12 – 90].
4. Культура української діаспори у США [3, с. 56 – 69].

Запитання для самоперевірки

1. Дайте пояснення терміну «українська діаспора».
2. Перерахуйте найбільш важливі релігійні свята в Україні.
3. У чому полягала різниця культурних традицій та обрядів представників української діаспори Європи та Америки
4. Опишіть (на вибір) ритуал проведення одного з українських свят.

Список джерел

1. Енциклопедія українознавства. / Гол. ред. Володимир Кубійович. — Париж; Нью-Йорк: Молоде Життя, 1954—2009. – 345 с.
2. Олекса Воропай. Звичаї нашого народу. / Воропай О. – К.: Либідь, 2006. – 178 с.
3. Сапіга В. К. Українські народні свята та звичаї / Сапіга В. К.. – Львів: Світ, 2002. – 211 с.
4. Матвеева Н. В. Канадські українці / Матвеева Н. — К.: Основа, 2005. – 465 с.

ЗМ. 1.2 Тема 7 Сучасні культурні парадигми України

План

1. Початок українського національного відродження [2, с. 11-17].
2. Розвиток української літератури [1, с. 100-108].
3. Драматургія, театр і музичне мистецтво [4, с. 178-221].
4. Архітектура, скульптура, живопис, графіка [2, с. 101 - 111].
5. Визначні діячі української культури сучасності: В. Андрухович, С. Жадан, А. Жолдак [3, с. 65 - 81].

Запитання для самоперевірки

1. Характерні риси постмодерну
2. Назвіть ім'я першого класика української літератури та основні його твори.
3. Охарактеризуйте роль творчості С. Жадана у становленні української постмодерної культури.
4. Виділіть основні риси української драматургії сучасності
5. Які тенденції були притаманні українському образотворчому мистецтву поч. ХХІ ст.?

Список джерел

1. Чистоплюєв О. В. Українська інтелігенція на рубежі ХХ – ХХІ століть. Соціально-політичний портрет. / Чистоплюєв О. В. – К.: Основа, 2003. – 123 с.
2. Коваленко А.Н. Передвижники й Україна. / Коваленко А.Н. – К.: Наука, 2000. – 135 с.
3. Лобановський Б.Б., Українське мистецтво другої половини ХХ ст. — початку ХХІ ст. / Лобановський Б.Б. — К.: Либідь, 2001. – 111 с.
4. Петров С. А. Нариси історії української інтелігенції / Петров С.А. — К.: Геназа, 2004. – 453 с.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

1. Ментальність як феномен культури.
2. Проблема походження української культури.
3. Скіфська культура.
4. Українська демонологія.
5. Трипільська культура.
6. Етнос як носій культури.
7. Стародавні слов'янські культури на території України.
8. Іконопис: історія та сучасність.
9. Давньоукраїнські літературні пам'ятки – культурні цінності пращурів.
10. „Повчання дітям” Володимира Мономаха – книга культурного буття.
11. "Слово о полку Ігоревім" – шедевр давньоруської художньої літератури.
12. Культурні контакти Київської Русі .
13. Найдавніші пам'ятки писемності Київської Русі.
14. Слов'янська міфологія як феномен культури.
15. Язичництво як світоглядна та культурна система.
16. Кам'яне зодчество Київської Русі.
17. Монументальний живопис Київської Русі.
18. Соціальні світи Київської Русі.
19. Запорізька Січ: побут, звичаї, традиції, культура.
20. Братські школи як осередки знань і національного духу.
21. Києво-Могилянська академія як науково-культурний центр.
22. Петро Могила – видатний культурний діяч і меценат.
23. Розвиток освіти на Слобожанщині. Харківський колегіум.
24. Видатні вихованці Харківського колегіуму.
25. Давньоукраїнські студенти і професори.
26. "Пересопницьке Євангеліє" як пам'ятка староукраїнської культури.
27. Культурний діяч Костянтин Острозький.
28. Полемічна література. Д. Вишенський.
29. Книгодрукування в Україні. І. Федоров.
30. Звичаї українського народу.
31. Розвиток мистецтва гравюри і графіки в Україні. Л. Тарасевич.
32. Ренесансні архітектурні ансамблі в Україні.
33. Джерела й особливості українського бароко.
34. Міська культура як чинник свободи.
35. Пісні та думи України. Кобзарство як культурний феномен.
36. Музична культура в Україні XVIII ст. (М.Березовський, А.Ведель, Д.Бортнянський).
37. Український філософ Г.С.Сковорода.
38. Видатні меценати України XVI- XVIII ст.
39. І. Мазепа як меценат і культурний діяч.
40. Т.Г. Шевченко – поет і художник.
41. Меценатство в Україні у XIX- на початку XX ст.
42. Українське національно-культурне відродження (XIX ст.).

43. Руська трійця і її роль у національно-культурному піднесенні Галичини.
44. М.П. Драгоманов.
45. Видатні художники Харківщини (І.Репін, С.Васильківський та ін.)
46. Походження і розвиток українського театру.
47. Архітектурні пам'ятки Києва.
48. Архітектурні пам'ятки Харкова.
49. Розвиток української науки у ХІХ ст.
50. Модерн в українській культурі.
51. Харків як освітній і науковий центр України.
52. Культурне значення національних ідей.
53. Українська культура у 1920 -1930-ті роки.
54. Розвиток української літератури у 1920-ті рр. Літературні течії і організації.
55. Лесь Курбас і театр «Березіль».
56. Особливості національно-культурного розвитку України в умовах тоталітаризму.
57. Поетична хвиля українського кінематографа (О.П. Довженко, С. Параджанов, І. Миколайчук та ін.).
58. Сатира і гумор як надбання української культури.
59. Видатні діячі культури українського походження.
60. Знамениті харків'яни.

Рекомендовані основні навчальні джерела

1. Закович М. М. Культурологія: Українська та зарубіжна культура: Навчальний посібник / Закович М. М. , Зязюн І. А. – К.: Знання, 2004. – 567 с.
2. Кормич Л. І., Культурологія: Навчальний посібник / Кормич Л. І., Багацький В. В.. – Харків: Одиссей, 2004. – 304 с.
3. Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій / Кордон М.В. – К.: ЦУЛ, 2003. – 508 с.
4. Чорний І. В. Культурологія / Чорний І. В., Перцева В. А. – Харків: Прометей – Прес, 2005. – 232 с.
5. Маркова А. Н. Культурологія. История мировой культуры: Учебник для вузов / Маркова А. Н. – М.: ЮНИТИ, 2001. – 600 с.

Навчальне видання

Методичні рекомендації

до самостійної роботи, практичних занять
і виконання контрольних робіт
з дисципліни

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

*(для студентів денної та заочної форми навчання
освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр напрямку підготовки
6.080101 – Геодезія, картографія та землеустрій)*

Укладач: **ЖИГЛО** Володимир Валентинович

Відповідальний за випуск *О. Л. Рябченко*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

План 2014 р., поз. 164М

Підп. до друку 21.01.2015

Друк на ризографі

Зам. №

Формат 60x84/16

Ум. друк. арк. 1,2

Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 4705 від 28.03.2014 р.